

Creșterea Școlii

**Revistă de Pedagogie
și Cultură Generală
a Învățătorilor din județul Cluj**

414

FREAMATUL ȘCOALEI

Revistă de Pedagogie și Cultură Generală a învățătorilor din jud. Cluj

Director :
Vasile Chintoanu
inspector școlar

Redactori resp.:
Nicolae Găgescu
și
Augustin Dordai

Administrator :
Damian Popescu

Correspondența pt. redacție : Școala primară Nr. 18 str. Vânătorilor

Correspondența pt. administrație : D. Popescu Strada Amurg Nr. 17.

COMITETUL FONDATOR :

Dordai Augustin, Chintoanu Vasile, Popescu Damian, Găgescu Nicolae, Moldovan Vasile, Călugăru Vasile, Tăuțan Dumitru, Racoți Gheorghe, Mihoc Eronim, Marin D. Nicolae, Bularda Nicolae, Pop Simion, Oroșoian Silviu, Ciociu Pavel, Onișor Gheorghe, Vasu Dumitru, Trifu Vasile, Matei Simion, Mureșan Ioan, Mitrea Aurel, Pleșa Gheorghe, Stancu Nicolae și Dăneț Ioan

COMITETUL DE REDACȚIE :

Nicolae Găgescu, Dordai Augustin, Călugăru Vasile, George Racoți, Tăuțan Dumitru

Revista apare la 1 ale fiecărei luni

*

Abonamentul **120 lei** anual.

Pentru autorități și comitetele școlare **150 lei** anual

*

Oricine primește un număr, dacă nu-l înapoiază în timp de 10 zile, se consideră abonat

*

Primum schimb de reviste și cărți pentru recenzii

*

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază

*

Rugăm colaboratorii la revista noastră să trimeată manuscrisele între 1—15 ale fiecărei luni la Redacția : „Freamătul Școalei“, Școala primară de Stat No. 18, Str. Vânătorilor Cluj.

FREAMĂTUL ȘCOALEI

Vacanța

Se bucură învățătorii, se bucură elevii, se oblonesc școlile până în toamnă, aproape trei luni.

Nimic mai natural, după muncă urmează odihnă. O muncă grea, obositoare care nu se poate asemăna cu munca altui funcționar. Pe lângă transmiterea cunoștințelor el a făcut și educație de suflet din sufletul său, creează caractere, descoperă valori și câtă muncă a depus pentru bunul succes al sfârșitului de an școlar: exerciții de străjerie, examen de fine de an, examen de absolvire, etc. . . . toate l-a obosit pe învățător peste măsură, vacanța de vară este bine venită.

Elevii peste vară hoinăresc; puțin dintre ei dau ajutor efectiv părinților la lucrarea pământului ori păzesc la păscut vacuța sau câteva oițe. Uită ce au învățat, dau îndărăt doi pași; înainte unu. O importantă parte din truda de peste an a învățătorului se risipește. La începutul școlii din toamnă e nevoie de multe lecții pentru a împropăta cunoștințele și a desmorți degetele și mintea. Acesta este faptul real și incontestabil.

Cu luarea vacanței clopoțelul nu mai cheamă copiii; dulapurile de cărți sunt lăsate în seama păianjenilor, să țeasă pânza uitării printre rafturi. Grădina școlii plină de bălării, iar curtea cu urzicile până la geamurile școlii.

Aceasta e situația în multe cazuri ori cari ar fi protestele de formă ce s'ar ridica.

Nu vreau să dau nici o născocire pedagogică, dar să căutăm care ar fi modalitățile de îndreptare.

Procedura poate avea diferite variante după om și loc.

Biblioteci avem aproape la fiecare școală, elevul dacă trece din atmosfera școlară în alta nu trebuie să uite cartea, nici să o asvârle, continuitatea preocupării mintale nu trebuie ruptă.

Să se întrerupă tihna vacanței măcar câte o oră la săptămână. În aceia, învățătorul ar chema la școală pe câțiva dintre elevii lui iubiți, cei buni de peste an și le-ar da câte o cărțuție ca să o citească în voe, cât timp stau tolăniți pe iarbă, ori hoinăresc prin luncă unde pasc cele câteva oițe.

Ar fi o operație atât de simplă, atât de puțin obositoare și care ar lua atât de puțină vreme învățătorului obosit de peste an. Dar ar fi o clipă de atâta emoție sufletească pentru copilul, care rumpe cu obișnuința de a socoti școala drept casă pustie în timpul vacanței.

O altă variație.

Ar fi ca o minune, bunăoară învățătorul în ceasurile lui când nu are ce face, își ia o carte de povești în mână sau o carte de citire, alta de cât cea de școală și se duce așale spre marginea pădurii unde știe că stau câțiva elevi de ai lui la păzitul vitelor. Ce ochi ar holba bieții copii când ar vedea pe „Domnul” lor că le citește în plină natură. Ne ștersă ar rămânea clipa și folosul s'ar trage.

Nu e nici înjositoare nici fără efect această variantă a propagandei culturale.

În răspândirea culturii nu e de ocolit nici un mijloc chiar când el nu este scris în cărțile pedagogiei. Te dai după nevoi și loc. Principalul e să ajungi la un rezultat.

Prefacerea ar veni și mai repede când învățătorului nu i s'ar întovărăși elevul din liceu și mai ales studentul care se întoarce în sat. Ei ar putea fi agenții vii de propagandă, ar putea servi de legătură între școala satului și învățător pe de o parte și lumea copiilor pe de altă parte.

Ce ar fi dacă elevii mai activi ar fi adunați la școală un ceas la săptămână, unde ar continua să plivească grupurile de flori

din curtea școlii făcute de ei, ori ar uda și îngriji grupuri de altoi ce au început să cultive în timpul anului școlar. Curtea și grădina școlii ar deveni ceiace trebuie să fie un model al curățeniei și un model pentru țărani din comună.

În acest chip vacanța n'ar mai fi vreme de destrămarea ce bruma a mai împletit școala în cursul anului, ci dimpotrivă isprăvirea lucrului început la școală.

Ți-ar fi mai mare dragul să vezi într'un sat cum muncesc cei în vârstă la pământ, ca să aducă hrana de peste an, iar printre ei roiesc viitorii muncitori, nu hoinărind ci pregătindu-se pentru o viață nouă dusă cu ajutorul celor cuprinse în carte.

V. Chintoanu.

Măsurarea inteligenței la adulți

CAPITOLUL V.

INTERPRETAREA REZULTATELOR.

În cele ce urmează vom arăta cum au fost rezolvate testele pe care le-am aplicat, curba de rezolvare a fiecărui test și care sunt testele care au rămas pentru stabilirea etalonului.

În total am aplicat zece teste, din care trei le-am omis ne prezentând o variație bună.

Pentru etalonare am examinat 519 subiecți, dintre care 335 erau de naționalitate română și 184 de diferite naționalități: germani, maghiari, bulgari, ruși, evrei. Etatea cronologică a subiecților variază între 17 și 40 ani, cei mai mulți având etatea de 21—22 ani, întrucât testele le-am aplicat soldaților din garnizoana Reșița și Cluj. Ca grad de cultură subiecții sunt foarte diferiți, alături de analfabeți distingem ucenici cu 6 clase primare, subiecți cu 4 clase de liceu și cu bacalaureatul. Din numărul total al subiecților mai mult de 40% sunt analfabeți.

1. Subiecți neselecționați.

Voi prezenta în cele ce urmează curba de variație a fiecărui test în parte pentru a vedea care teste le putem păstra pentru stabilirea etalonului și care le vom omite. Curbele le-am construit împărțind dela început subiecții din două categorii: *români* și *minoritari*. Aceasta din cauză că majoritatea subiecților minoritari erau analfabeți și nu cunoșteau decât foarte puțin limba română, în care au fost date instrucțiile de aplicare a testelor, fapt care a împietat asupra reușitei lor la aceste teste.

Curbele de mai jos prezintă felul cum au fost rezolvate testele, subiecții nefiind selecționați, înțelegând prin aceasta că n'am făcut o triare a subiecților în ce privește gradul lor de instrucție, ci numai în ce privește naționalitatea, adică alături de analfabeți găsim și pe cei cu clase de liceu și cu bacalaureatul.

a) *Teste menținute.*

Testul I.

Acest test, numit *testul de direcție*, are șase rânduri, fiecare rând rezolvat corect primește un punct. Distribuția procentului subiecților care rezolvă acest test, este următoarea:

I. Români :			II. Minoritari :		
Nr. puncte lor rezolvate	Nr. subiec- ților	Procentul subiecților	Nr. puncte lor rezolvate	Nr. subiec- ților	Procentul subiecților
0	3	0,80 %	0	11	5,90 %
1	14	4,10 „	1	41	22,20 „
2	18	5,30 „	2	36	19,50 „
3	30	8,90 „	3	25	13,50 „
4	59	17,60 „	4	24	13,00 „
5	89	26,50 „	5	29	15,70 „
6	122	36,40 „	6	18	9,70 „

Privind aceste două curbe se impun anumite considerații: Curba I ne arată o creștere a procentului subiecților români care rezolvă testul, majoritatea lor rezolvând 6 puncte. Aceasta înseamnă că testul de direcție e un test ușor și trebuie să avem și teste ușoare, debilizii mintali neputând rezolva testele grele. Aceasta o putem deduce chiar din felul cum a fost rezolvat acest test, mai mult de 19% din numărul subiecților nu rezolvă decât între 0—3 puncte. Printre aceștia găsim pe debilizii mintali și ina-

poiații mintali care cu greu pot rezolva în întregime testul acesta, deși în el nu se cere decât executarea unor ordine verbale ușoare. Ei rezolvă de obicei partea I-a a testului, care este mai ușoară decât partea II-a. Subiecții care au o putere de atenție și percepere normală, rezolvă testul în întregime. În această categorie găsim 36, 40 % din numărul subiecților.

Privind curba II vedem că pentru minoritari acest test e greu, peste 61 % nu rezolvă decât între 0—3 puncte. Aceasta însă din cauză că n'au cunoscut limba română și n'au înțeles instrucțiunile date. În general curba ne arată o neregularitate a variației destul de accentuată, caracteristică tuturor curbelor de tipul II; de aceea am fost nevoit să omit minoritarii dela calcularea etalonului.

Testul II.

Acesta e testul de *identificare a desemnelor*. Are șase rânduri și fiecare rând rezolvat corect se cotează un punct. Procentajul rezolvării acestui test este următorul:

I. Români:

II. Minoritari:

Nr. puncte lor rezolvate	Nr. subiec- ților	Procentul subiecților	Nr. puncte lor rezolvate	Nr. subiec- ților	Procentul subiecților
0	10	2,90%	0	37	20,10%
1	15	4,40 „	1	16	8,60 „
2	8	2,30 „	2	8	4,30 „
3	16	4,70 „	3	8	4,30 „
4	46	13,70 „	4	26	14,10 „
5	95	28,30 „	5	42	22,80 „
6	145	43,30 „	6	47	25,50 „

Curba I. ne arată că și acesta e un test ușor, ca și testul I, majoritatea subiecților 85,30% rezolvă dela 4—6 puncte și numai 14,30% rezolvă între 0—3 puncte. Acest test l-am menținut în seria testelor bune întrucât și el, ca și testul I, e necesar pentru a putea diagnostica ușor debilități mintali, care deseori nu însemnează nici un obiect, sau însemnează mai multe obiecte, sau le însemnează pe toate.

Privind curba II se observă clar că nu prezintă frecvență maximă decât la cele două extremități, ceea ce denotă că subiec-

ții care au rezolvat acest test îi putem considera împărțiți în două categorii: unii care cunoșteau limba română au rezolvat testul, între 4—6 puncte, dar într'un procent mai mic decât românii anume 62,40%; iar alții care nu cunoșteau limba, deci n'au înțeles instrucțiile, nu l-au putut rezolva. De remarcat e faptul că 20,10% din numărul subiecților minoritari n'au rezolvat nici un punct, acesta nu din cauză că testul ar fi prea greu, ci fiindcă nu cunoșteau limba în care le-am predat instrucțiile.

Testul III.

Acest test de *complectare a lacunelor* are în total 20 de puncte, a căror rezolvare ne dă următorul procentaj:

I. Români :			II. Minoritari :		
Nr. puncte lor rezolvate	Nr. subiec- ților	Procentul subiecților	Nr. puncte lor rezolvate	Nr. subiec- ților	Procentul subiecților
0	25	6,80%	0	7	3,80%
1—4	24	7,10 „	1—4	34	18,40 „
5—8	48	14,30 „	5—8	30	16,60 „
9—12	78	23,20 „	9—12	44	23,90 „
13—16	108	32,20 „	13—16	45	24,20 „
17—20	54	16,10 „	17—20	24	13,00 „

Curba I ne arată că acest test este un test bun, pe care-l putem menține, majoritatea subiecților (71,50%) rezolvându-l bine, între 9—20 puncte. Subiecții care reușesc la acest test, însemnează la fiecare desemn partea care lipsește, iar cei care nu înțeleg ce parte lipsește (6,80%) nu însemnează nimic, sau însemnează altă parte a desemnului care deasemenea lipsește, dar care nu se cere. Așa sunt unii subiecți care în loc să-i facă linguriță copilei, din partea I-a a desemnului, îi fac picioare.

Curba II ne indică neregularitatea rezolvării acestui test din partea minoritarilor. Acei care au o pregătire școlară, deci cunosc limba română, rezolvă testul destul de bine, 61,10% între 9—20 puncte, ceilalți 38,80% rezolvă maximum 8 puncte.

Testul IV.

Acesta e numit și *testul de substituție*. Are patru rânduri cu 21 desemne în fiecare rând sub care trebuie făcut câte un semn. Fiecare semn bun este cotat un punct, în total pot fi 84 puncte

bune pe care le-am împărțit cu 3 obținând astfel cota maximă de 28 puncte. Iată curba rezolvării acestui test:

<i>I. Români:</i>			<i>II. Minoritari:</i>		
Nr. puncte lor rezolvate	Nr. subiec- ților	Procentul subiecților	Nr. puncte lor rezolvate	Nr. subiec- ților	Procentul subiecților
0—3	81	24,10%	0—3	84	45,60%
4—8	65	19,40 „	4—8	23	12,50 „
9—13	43	12,80 „	9—13	19	10,30 „
14—18	29	8,60 „	14—18	15	8,00 „
19—23	35	10,40 „	19—23	7	3,80 „
24—28	82	24,40 „	24—28	36	19,50 „

Privind curba I, acest test ne apare ca un test greu, întrucât 56,30% din totalul subiecților nu pot rezolva nici jumătate din test (0—13 puncte), și numai 43,40% pot rezolva între 14—28 puncte. Din această cauză menținem acest test, căci alături de testele ușoare ca testul I și II, create special pentru debilii mintali, trebuie să avem și teste mai grele, pentru cei ce au o capacitate mintală mai superioară.

Felul cum a fost rezolvat acest test, este o bună indicație în aprecierea inteligenței subiecților testați. Acei care au un nivel mental scăzut, se opresc la primul desemn din rândul I, floarea, și fac semnul cerut sub toate florile din cele patru rânduri ale testului. Apoi trec la pară și fac semnul de sub ea în toate rândurile. La fel procedează și cu restul desemnelor, așa încât acești subiecți trebuie să se uite de 7 ori la fiecare rând pentru a face toate semnele din cele patru rânduri de desemne. Evident că pentru a rezolva testul în felul acesta nu ajung 3 minute, cât am acordat noi. Subiecții care au un grad de inteligență mai superior, fac dintr'o dată toate semnele dintr'un rând și numai după aceea trec la rândul următor. Cei ce procedează astfel, rezolvă testul în întregime și se plasează în partea superioară a curbei.

Curba II ne arată și mai pregnant caracterul de greutate al acestui test întrucât 68,40% din subiecții minoritari nu rezolvă decât între 0—13 puncte din test și numai 31,30% rezolvă tes-

tul în întregime. Aceasta din cauză că testul fiind prea greu și subiecții necunoscând nici limba română, n'au putut rezolva acest test mai bine.

(Va urma).

Tudor Arcan.

Cum trebuie înțeles „Activismul“ în școală

Dacă ar fi să dăm principiului activist o caracterizare scurtă, am putea spune că el cere *activarea armonică a tuturor facultăților elevului*.

Acest principiu, cu toate că numai de un timp încoace auzim vorbindu-se de „școala activă“, nu este totuși o inovație a timpurilor noastre. Dimpotrivă, el este o achiziție foarte veche a pedagogiei. Il găsim chiar la Pestalozzi — „părintele învățământului intuitiv“, — ba i-am putea urmări începuturile și în filosofia raționalistă a lui Descartes. Cum se face atunci că abia în zilele noastre se cere cu atâta insistență aplicarea acestui principiu atât de vechiu, de atâta vreme recunoscut și acceptat în unanimitate de toată lumea pedagogică? Explicația o avem dacă ne gândim la faptul că la aplicarea practică a oricăror principii totdeauna se cam fac abateri, întrelăsări, provenite parte din cauza neînțelegerii și interpretării greșite, parte din cauza neglijenței. Aceste abateri, sporindu-se mereu în cursul timpului, de regulă sfârșesc prin a denatura întreg rostul original al principiilor respective. Așa s'au petrecut lucrurile și în domeniul educației.

Școala veche, în urma mai multor abateri succesive dela linia principiilor pedagogiei clasice, cu timpul a căzut într'un fel de mașinalism. Elevului nu i se cerea să gândească, să înțeleagă și apoi să lucreze, adică nu i se cerea să fie activ. Dimpotrivă, el era ținut să primiască numai, pasiv, și apoi să reproducă, ca un

automat, cele ce i s'au spus. De altfel această constatare s'ar putea face, pe alocuri, și astăzi! Evident astfel de educație se adresa numai memoriei, pe când judecata, voința, aplicarea practică, cu un cuvânt activitatea proprie, erau neglijate. Elevii ieșiți din astfel de școală, nu duceau cu ei în viață un bagaj educativ destul de substanțial și nu găseau în zestrea lor educativă o călăuză destul de sigură care să-i poată îndruma spre rosturile omului deplin, hotărît și activ, — ci în cele mai multe cazuri ei ajungeau niște simple marionete supuse hazardului vicisitudinilor vieții, ajungeau adecă niște biete frunze uscate bătute de toate vânturile. (Dacă uneori greșelile educației din școală erau corectate mai târziu în școala cea mare a vieții, această corectare era tardivă și fără putere retroactivă pentru pierderile trecutului).

Contrastul între rezultatele acestei educații și între principiile originare pe cari ea pretindea că se întemeiază, era prea isbitor ca să nu se producă o firească reacțiune cu rezonanțe foarte puternice. Această reacțiune față de sistemul completei imobilizări a elevului este ceea ce se chiamă astăzi „*curentul școlii active*“.

S'a întâmplat însă și aici acel fenomen care se petrece cu o pendulă ce oscilează. Pendula mișcată, să zicem, spre dreapta, caută să revină iarăși în poziția de echilibru; dar avântul mișcării nu o lasă să se opriască deodată tocmai acolo unde trebuie, ci o împinge mai departe spre stânga, de unde va reveni iar spre dreapta, și tot așa până când își va regăsi poziția de echilibru perfect. Exact acest fenomen s'a petrecut și cu așanumitul curent activist. Din pricina zelului prea mare de a rupe cu trecutul, ori poate și din cauza interpretării greșite, s'a făcut o săritură prea mare, căzând în cealaltă extremă, reprezentată mai ales prin așa numita „*școala muncii*“, preconizată de Kerschensteiner.

Astfel unii dintre partizanii activismului au ajuns — probabil fără să-și dea seamă de aceasta — să dea noțiunii de „*activitate*“ înțelesul unilateral de „*muncă fizică*“. În consecință s'a

ajuns să se creadă că sporindu-se în școală munca fizică — și neglijându-se mai mult ori mai puțin munca intelectuală — se lucrează în spiritul principiului activist.

La un examen de înaintare un învățător a dat răspunsul ciudat, dar foarte caracteristic în privința aceasta, că „*activismul este lucrul manual*“ (!). Dar această confuzie, mai mult ori mai puțin explicabilă la un învățător începător, o întâlnim chiar și în concepția oficialității. În programa școalelor propriu zise de cultură generală, cum sunt școalele primare și liceele, s'au introdus sub pretextul activismului tot felul de materii cari nu fac parte din cultura generală, ci dimpotrivă servesc exclusiv pregătirea pur profesională. Astfel în aceste școli se face tâmplărie, lăcătușerie, compactorie, croitorie, pantofărie, etc., și încă în mod sistematic, cu un potop de ore de lucru, cu maestru profesionist și cu atelier în regulă. Bine înțeles că toate aceste indeletniciri sunt foarte onorabile și mai ales foarte utile, dar aceasta nu este un motiv ca ele să se predea atunci când nu le este timpul și acolo unde nu le este locul, adică în școalele de cultură generală. Se face totuși aceasta, — ba se face și mai mult, sporindu-se disproporționat numărul orelor de așa zisă „educație fizică“, care înlocuind jocurile educative în definitiv se reduce la niște mișcări ritmice automate și sterile, fără nici un efect educativ, — din pricina confuziei de care vorbiam adineaori, adică pentru că se crede că sporul muncii fizice în școală, indiferent dacă este rațională sau automată, în paguba celei intelectuale, însemnează „*activism*“ (!).

Este adevărat că în școala veche elevul era ținut aproape inert din punct de vedere fizic. Dar cel mai mare păcat al școlii vechi era că această inerție a elevului a fost menținută la fel și în domeniul mintal. Elevul știa, de pildă, regulele celor 4 operațiuni aritmetice, ba poate chiar reușia să scrie corect cifre astronomice; dar când era pus în fața unei probleme practice, oricât de simplă, în cercul numeric 1—1000, nu reușia să deslege problema, adică nu era capabil să aleagă și să utilizeze dintre

cele 4 operațiuni tocmai pe aceea sau pe acelea cari trebuiau să-l ducă la găsirea rezultatului. Elevul știa, să zicem, regulile gramaticale și ortografice, dar când scria se vedea cât de colo că el nu știa să și aplice aceste reguli. Mai scurt: Elevul nu știa să se serviască în practică de cunoștințele sale teoretice.

În privința aceasta este foarte caracteristic cazul unei profesoare secundare, care la întrebarea elevelor le-a spus despre o frunză de stejar, că este frunză de brad! Profesoara își făcuse educația în școala veche și după atâția ani de școală ea n'a ajuns să poată distinge o frunză de stejar de una de brad! Deși nu era specialistă în științele naturale, totuși un lucru atât de elementar trebuia să-l știe și ea, încă chiar din școala primară. Nu l-a știut însă pentru că — în afară de eventuale insuficiențe individuale — instrucția ce a primit-o în școală a fost verbalistă și mecanică. Școala n'a pus-o în contact direct cu realitatea. Acest fapt ne arată cât de artificială și lipsită de activitate rațională a fost școala veche.

Să reținem faptul că tocmai lipsa înțelegerii și neputința elevului de a aplica practic, adică de a utiliza în viață, ceea ce a învățat în școală, cu alte cuvinte lipsa unei activități intelectuale proprii din partea elevului, a făcut atât de vizibilă insuficiența școlii vechi. Curentul activist, născut ca o reacțiune față de această insuficiență, își avea justificarea tocmai în făgăduiala de a da viață școlii prin *activarea armonică a tuturor facultăților* — deci nu numai a celor fizice, ci și, mai ales, a celor psihice — ale elevului, și nici decât prin cultivarea unilaterală a unora în paguba celorlalte. În deosebi activismul cere *înlăturarea automatismului* din orice activitate, fie fizică, fie intelectuală, și înlocuirea lui prin *o muncă conștientă și rațională*.

Ori, în loc de aceasta, școala noastră de astăzi, sub cuvânt că ea corijează greșeala celei vechi de a nu fi obișnuit pe elev să lucreze rațional și practic, își închipue că se achită de datorie dacă transformă clasa în atelier de pantofărie, croitorie, tâmplărie, etc.! Și cum se învață în școală aceste îndeletniciri? Maestrul

nu e pedagog. El le arată elevilor cum trebuie să lucreze, dar nu e în măsură să le explice *intuitiv și pedagogic*, pentru ce se lucrează așa și nu altfel. Elevii lucrează și ei imitând pe maestru, fără să-și dea seama de ce fac, adecă inconștient. Același automatism ca și la „exercițiile de învioreare”, (după cari elevul, în loc să se „învioreze”, devine pleoștit și mahmur, dacă nu va fi reușit cumva să stea ascuns în timpul acelei binefăcătoare „învioreări”).

Mai scurt: *Școala de astăzi a înlocuit munca de memorizare mecanică a școlii vechi, prin muncă fizică, dar tot mecanică și aceasta. Și pretinde că aceasta se chiamă activism!*

Cu alte cuvinte, elevul nostru ieșind în viață, după o astfel de educație de cârpaci și după un lung calvar de „exerciții de învioreare”, va ști să fie totdeauna activ și să reacționeze inteligent și practic în fața tuturor problemelor ce i le va pune viața! Și în culmea fericirii lui desigur nu va uita să „binecuvinteze” pe foștii săi dascăli pentru geniala lor idee de a-l fi învățat să cârpiască papuci și să bată pintenii la comandă. Nici că se putea mai lamentabilă parodiare a principiului activist în școală!

La această formidabilă rătăcire a școlii de astăzi va fi contribuit desigur și spiritul societății de astăzi, al acelei societăți care a desigur și spiritul societății de astăzi, al acelei societăți care a trecut prin cel mai groaznic cataclism din câte cunoaște istoria omenirii. După războiul lipsa atât de simțită a bunurilor materiale pricinuită de risipa enormă ce s'a făcut în cursul războiului, de altă parte scăderea nivelului cultural și moral al societății abrutizate din cauza supremei încercări prin care a trecut, au făcut să fie atât de căutate exclusiv bunurile materiale și atât de nesocotite valorile sufletești. Natural, acest spirit al vieții sociale nu putea să nu se repercuteze și asupra școlii. El se traduce prin acel practicism exagerat care, cum am văzut, a pus stăpânire chiar și asupra școlilor de cultură generală, cum sunt școlile primare și cele secundare. În timp ce se pune atâta preț pe sporturi și pe munca practică manuală, bietele valori sufle-

tești ale elevului stau ascunse ca niște comori îngropate, așteptând zadarnic să fie scoase la lumina zilei și utilizate. Și apoi, în virtutea aceleiași interdependențe sociale, felul de selecționare a valorilor în școală, — determinat, cum am spus, de spiritul social actual — la rândul său influențează selecționarea valorilor în ierarhia socială. Rezultatele se văd. Adesea incapacitatea, ignoranța pretențioasă și imoralitatea stau cocoțate la locuri de conducere, iar valorile intelectuale și morale sunt sabotate și surghiunite.

* * *

Nu ne îndoim că aceasta este numai o stare de tranziție, care mai curând ori mai târziu va duce negreșit la acea situație normală de echilibru de care vorbiam mai înainte.

Oricine își poate da seamă că activitatea exterioară a corpului este condiționată de o activitate interioară a spiritului. Corpul în sine n'ar fi decât un simplu hoit dacă n'ar fi însuflețit și guvernat de acele forțe lăuntrice misterioase pe cari le cuprindem sub denumirea de spirit. Orice muncă fizică în vederea unui scop, este precedată cu necesitate de o muncă psihică. Când vrei să lucrezi ceva, este atât de evident că mai înainte trebuie să *te gândești* cum ai să lucrezi, trebuie să-ți faci adecă un plan de lucru. Ce rezultate poate avea o faptă negândită, sau o lucrare fără nici un plan?

Psihologul german Köhler, făcând experiențe cu maimuțele, a închis pe una într'o cușcă cu gratii, în fața căreia pusese la o depărtare potrivită o banană. Maimuța se uita cu lăcomie la banană, dar n'o putea apuca cu labele, fiindcă era prea departe. În cușcă erau puse de mai înainte două bețe. Maimuța stă puțin, privește bețele, apoi repede apucă unul și încearcă să tragă cu el banana. Nu reușește, fiindcă bățul era prea scurt. Încearcă pe al doilea, dar nici acesta nu era destul de lung. Maimuța descourajată un moment, își suspendă încercările și ia o atitudine de contemplație. La un moment dat maimuța observă că unul din

cele două bețe este ascuțit la capăt, iar celalt e găurit. Fața ei tresare, iar labele apucă numaidecât cele două bețe. Incercarea de a vâri capătul ascuțit al unuia în capătul celuilalt reușește, întrucât bețele erau anume pregătite așa ca să se poată vâri unul în altul. În clipa aceea în ochii maimuței se poate zări aceeași strălucire de satisfacție pe care o putem surprinde și în ochii omului mulțumit de un anumit succes însemnat. Cu ajutorul bățului astfel lungit, maimuța a ajuns în posesiunea bananei.

Analizând comportamentul maimuței în situația dată, putem constata următoarele:

Atunci când maimuța a încercat să apuce banana cu labele, ea a făcut o mișcare instinctivă fără nici o contribuție din partea inteligenței și fără nici un succes în vederea scopului pentru care a fost făcută. Lucrul se schimbă însă când maimuța încearcă să-și apropie banana cu ajutorul unui băț. În cazul acesta, când ea știe să se servească de un instrument, deși nu reușește deplin, totuși surprindem o probă de inteligență în acest act al ei care face trecerea dela mișcarea instinctivă la actul rațional. În sfârșit, când maimuța și-a construit ea însăși un instrument din cele 2 bețe pe cari le-a vârit unul în altul, ea a făcut o invenție, obținută printr'un proces de raționare. Aci nu mai încapă nici o îndoială că rezultatul se datorește — într'o măsură covârșitoare — activității intelectuale, care înainte de a se exterioriza în acțiune fizică, s'a elaborat mai întâiu pe planul mintal¹⁾. Fără această prealabilă elaborare mintală, forța musculară nu i-ar fi fost maimuței de nici un folos.

De aici vedem cât de important este rolul activității intelectuale chiar și în viața unor animale. În viața omului însă acest rol este covârșitor. Nici un fel de muncă umană, făcută în vederea unui scop, nu este posibilă fără o prealabilă muncă intelectuală. Aceasta însă, cum am văzut, se elaborează pe planul interior, fără să fie văzută în afară cum este văzută și simțită

¹⁾ L. Rusu, *Aptitudinea tehnică și inteligența practică*, Cluj 1931, pag. 83, 86, 87; și N. Mărgineanu, *Psihologia învățării*, Cluj 1931, pag. 12.

munca fizică. Aici este isvorul greșelii săvârșită de extremiștii curentului activist. Ei au considerat drept muncă numai pe cea exterioară văzută și au ignorat, mai mult ori mai puțin, pe cea interioară nevăzută, care însă cu toate acestea este forța motrică a celei dintâiu. Și apoi acești extremiști nu-și dau seamă că și munca fizică poate fi săvârșită tot atât de mașinal și irațional ca și orice memorizare mecanică. Un elev care execută o muncă fizică imitând pe cel ce l-a învățat, fără să-și dea seamă pentru ce lucrează așa și nu altcum, incontestabil că săvârșește un automatism; precum tot automatism face și elevul care recită o lecție învățată pe din afară, fără să înțeleagă ceva din ea. Și într'un caz și în celălalt elevul a lucrat ca o mașină, și nicidecât ca un organism viu și conștient, cu activitate proprie condusă de rațiune. Astfel de muncă, evident, nu corespunde principiului activist. Ca să corespundă acestui principiu, repetăm, orice muncă — fizică sau psihică — trebuie să fie *rațională și conștientă*. Nu munca în sine determină gradul de activism, ci modul cum ea este executată, cu alte cuvinte, calitatea muncii. Este de prisos să mai accentuăm că munca rațională este superioară celei automate. Școala veche nu pentru aceea nu era activă pentru că n'ar fi pus pe elev la destul de multă muncă fizică, ci pentru că nu l-a învățat să *gândiască și să lucreze rațional*. Iar acest neajuns nu l-a înlăturat nici școala de astăzi — industrializată și militarizată, — cu tendințele ei uniformizante și antiindividualiste, care, oricât i-ar plăcea ei să se întituleze „școală activă, este cu atât mai puțin activă cu cât neglijează mai mult sufletul elevului cu însușirile lui individuale, singura forță cu adevărat creatoare

Este adevărat că sufletul în multe din creațiunile sale nu se poate dispensa de colaborarea corpului și deci în educație trebuie să se dea cuvenita atenție și acestui util colaborator al sufletului. Dar sufletul, prin însăși natura lui delicată și subtilă, reclamă o educație cu mult mai îngrijită și mai meticuloasă decât corpul. Și atunci natural că un tratament educativ egal pen-

tru amândoi acești factori n'ar realiza în dezvoltarea individului acel echilibru necesar, acea armonie a dezvoltării facultăților, pe care o cere principiul activist. Fatal educatorul ar trebui să aibă — ca să vorbim așa — o anumită preferință pentru suflet, adică va trebui să se ocupe mai mult de sufletul decât de corpul elevului. Aceasta însă nu înseamnă că corpul poate fi neglijat. Nu. Ci numai că trebuie să se dea fiecăruia ce i se cuvine. Dacă facultățile sufletești, prin natura lor, cer mai multă îngrijire și dacă aceste facultăți joacă un rol covârșitor în viața individului, este evident că educația trebuie să pună mai mare preț pe cultivarea acestor facultăți, însă fără să neglijeze nici pe celelalte.

* * *

Dar să presupunem — deși, cum am văzut, nu avem motive — că școala de astăzi deodată cu sporirea muncii fizice a elevilor și-a sporit și grija pentru raționalizarea acestei munci, încât elevii sunt în adevăr activi, nu numai cu corpul ci și cu sufletul. Ei bine, nici în cazul acesta nu se poate admite profesionalizarea școlilor de cultură generală, introducându-se în programele lor învățarea unor meserii. Școlile primare și cele secundare își au rostul lor bine precizat de a da elevului elemente de cultură generală, nu de a-i face educație profesională. Cultura generală este temelia solidă, fără care nu s'ar putea clădi edificiul culturii profesionale. Dacă în programele școlilor de cultură generală s'au introdus lucrul manual și celelalte dexterități, trebuie să se știe că aceasta s'a făcut numai pentru valoarea lor educativă, și nicidecât în scopul pregătirii profesionale, căci doar acest rol îl au diferitele școli profesionale de toate gradele, pe cari elevul le poate urma la timpul potrivit.

De altă parte educația profesională trebuie să se acomodeze aptitudinilor individuale ale elevului. Ori, aceste aptitudini nu se pot cunoaște decât la o etate înaintată. Atunci e timpul să se înceapă educația profesională, nu mai de vreme. Introducând

prematur în școalele de cultură generală învățarea unor îndeletniciri profesionale, îi răpim inutil elevului timpul cel mai prețios când se urzește însuși rostul vieții lui. Și la urmă elevul nu se va alege nici cu știința deplină a unei îndeletniciri profesionale, întrucât pentru aceasta n'are nici destul timp și nici gradul corespunzător de dezvoltare naturală. Și nu se va alege nici cu o serioasă cultură generală. Totul nu va fi făcut decât foarte superficial. În chipul acesta analfabetismul și semidoctismul, atât de răspândite la noi, se vor răspândi și mai mult.

Spuneam că lucrul manual, ca și celelalte dexterități, au fost introduse în școalele de cultură generală ca mijloace educative. Este greșit deci din punct de vedere pedagogic ca acestor mijloace în afară de rolul lor formal-educativ să li se atribue un scop material-profesional. Dealtfel orice muncă fizică în școalele de cultură generală își are rostul său numai în măsura gradului ei de corelație cu funcțiunile psihice și mai ales în măsura în care ea pe de o parte exercită și dezvoltă facultățile sufletești și senzoriale ale elevului, iar pe de altă parte îi înlesnește acestuia asimilarea cunoștințelor teoretice. Aceasta se cheamă „*activism*“, iar nu sporirea nejustificată a muncii fizice în școală, indiferent de felul cum se execută această muncă și fără să se țină seamă de corelația ei cu materiile de învățământ.

Să dăm câteva exemple:

Dacă dascălul dă elevului să modeleze în lut, să taie din hârtie, să sculpteze în lemn, sau să deseneze, să zicem, o frunză de stejar, nu face aceasta cu gândul de a-i cere o execuție tehnică ireproșabilă, — căci dacă ar cere așa ceva dela elev, ar dovedi că nu înțelege deloc principiul activist, — ci numai în scopul de a-i da prilejul să-și pună în lucrare simțurile, atenția, spiritul de observație, inteligența, memoria, etc. . . , de o parte, iar de altă parte pentru ca să i se fixeze mai bine în minte și să asimileze mai ușor cunoștințele teoretice privitoare la frunza stejarului.

Alt exemplu. Să zicem că învățătorul face o lecție de in-

tuiție la clasa I. Subiectul: Masa. Se intuește obiectul după toate părțile și însușirile sale, trezind spiritul de observație, atenția, judecata, etc. Se face apoi generalizarea corespunzătoare. La aplicare elevii vor fi puși să deseneze, să modeleze în lut, să construiască din lemn o mescioară. Dar o mescioară jucărie, oricât de rudimentară, nu o masă adevărată. Pentrucă nu urmărim să învățăm pe elev tâmplăria (nici n'am avea timp pentru aceasta; cine totuși face astfel, o face în paguba scrisului, cetitului, socotitului, etc.), ci numai să-i dezvoltăm cât mai armonic facultățile și să-i dăm elemente de cunoștințe generale.

Explicarea fenomenelor fizice se va face experimental. Calcularea suprafețelor, pe teren. Lucrările practice agricole deosemeni. Etc., etc... Toate acestea nu cu scopul — și nu în măsura — de a-l face pe elev profesionist încă din școala primară, ci numai pentrucă *lucrând elevul înțelege mai bine* cunoștințele generale ce i se predau și i se dezvoltă armonic facultățile.

Exemplele s'ar putea înmulți la infinit luându-se din toate obiectele de învățământ. Credem însă că am lămurit în esență felul în care ni se pare că ar trebui să se înțeleagă activismul în școală și în special care este rostul și limita muncii fizice în școlile cu program de cultură generală.

A face mai mult decât atât, mai precis, a învăța în școlile primare și secundare îndeletniciri profesionale însemnează a împușca peste țintă, adică a exagera într'o direcție greșită. Și cari sunt rezultatele acestei exagerări?

S'ar putea oare spune că elevii câți urmează o anumită școală primară sau secundară, în care se învață la lucrul manual de ex. pantofăria sau tâmplăria, vor fi în viață toți pantofari sau tâmplari? Evident unii dintre ei vor fi plugari, medici, avocați, profesori, etc. Și atunci ce folos va avea, de pildă, avocatul, medicul sau plugarul de meseriile învățate — în dauna culturii generale — în școala primară sau în cea secundară? Exercițiul profesiunilor principale, care le angajează toată energia și tot timpul, le va îngădui oare și alte îndeletniciri, pe cari

de altfel nici nu le știu destul de bine? Nu era oare mai bine să fie lăsați să-și facă serios clasele primare și secundare și numai după aceea să se specializeze fiecare într'o singură direcție potrivită înclinărilor și aptitudinilor lui individuale? Căci cine învață de toate câte ceva, nu știe bine nimic.

Cine își poate închipui că în organizația de astăzi a societății, cu o diviziune a muncii atât de pronunțată în toate domeniile, cu o concurență atât de necruțătoare, cu necesități atât de multe și de variate și cu timpul măsurat, un individ ar putea învăța destul de bine și ar putea practica cu succes mai multe profesii în același timp? A fost o vreme, pe timpul cavernelor, când omul primitiv își putea satisface singur toate trebuințele. Dar astăzi? Ne vine să ne întrebăm, nu cumva oare fanaticii practicizmului exagerat ar vrea să ne întoarcă înapoi la caverne?

Progresul galopant al civilizației a adus cu sine mașinismul. Brațele omenesci sunt din ce în ce tot mai mult înlocuite de mașină. Într'o bună zi omul nu va mai avea poate decât să învârtească o manivelă sau să apese pe un buton și să privescă cum îi face mașina tot ce-i trebuie. De altfel cine poate tăgădui că lucrurile făcute de mașină sunt executate cu mai multă precizie și cu mai puțină cheltuială de energie, de timp și de bani, decât cele făcute cu mâna? Și atunci în cazul acesta la ce-i mai trebuie omului îndemânare manuală? În schimb însă îi trebuie totdeauna *îndemânarea minții născocitoare*, care să-i procure noi înlesniri de traiu.

Scoala trebuie să țină seamă de această direcție și de acest tempo al procesului civilizației. Și încă ceva. Atunci când nivelul nostru cultural și moral este atât de scăzut, ar trebui s'o lăsăm mai domol cu practicizmul și cu utilitarismul. Setea de câștig neînfrânată nu poate decât să ne scufunde tot mai mult în materialism. Ori, *nu materialismul, ci idealismul și moralitatea sunt garanția trăinicieii unui neam.*

Ioan Cădariu

Despre oboseală

Ființele trăitoare în general și cea mai umană în special sunt stăpânite de atâta putere de viață, de atâta elan, care de cele mai multe ori le zădărnicește orice încercare de a se depăși, de a ieși din cămașa de forță a existenței. Pe treptele inferioare existenței omului, fluviul vieții curge liniștit fără prea mari cotituri sau torente. Animalul, nu i-se poate opune vieții el reprezintă într'un anumit sens viața ca atare, viața inconștientă. Omul din contra, simțindu-se dus de fluviu, a încercat nu numai să ancoreze undeva, dar să oprească chiar, cursul fluviului vieții, să-l sece și să iasă din el. Și astfel, asistăm de secole la lupta tristă a omului care se salvează: Mereu aceleași ziduri, zăgazuri, stavile ridicate de el, ca să oprească fluviul, mereu aceleași clădiri și surpări care adâncesc și mai mult albia vieții și o revarsă în torente și cascade și mai prăpăstioase, care doar aparent îi dau iluzia discontinuității sau a stăvilirii ei. Și nu este deloc puțin lucru faptul că te simți dus, fără să știi de ce ești dus și încotro. Dela un timp, omul și-a dat seama că toate stavilele ridicate de el împotriva vieții nu sunt decât fictive, că în realitate cursul vieții l-a dus mai tare, tocmai atunci când el s'a crezut mai eliberat, și că niciodată viața din el și viața dinafară n'o să se schimbe.

Toate aceste constatări și multe altele care fac parte din zestrea moștenită sau personală a omului, pot duce la o anumită stare de spirit pe care noi o numim „*oboseală spirituală*“. Această „*oboseală spirituală*“ este una dintre cele mai aprige stări care posedă proprietăți de negare a tot ceea ce cuprinde în sine viață. Dacă am căuta s'o explicăm din punct de vedere psihologic, evident că ar trebui s'o diagnosticăm ca fiind o stare psihică anormală. Și pe drept cuvânt: căci ce poate fi mai îndepărtat de „normă“ — în care se plasează tipul omului, normal în toate laturile persoanei sale, un tip dintre cei mai comuni, — decât omul stăpânit de această „*oboseală spirituală*“?

Vorbind în limba psihologilor va trebui să denunțăm câteva din simptome care caracterizează starea psihică de care ne ocupăm aici. Înainte de aceasta însă, trebuie să amintim că oboseala spirituală este o stare psihică de care suferă numai anumite persoane, fiind susceptibilă de a lua forme și expresii de manifestare cu nuanțe de o coloratură specifică fiecăreia din acestea. Credem că această stare depinde nu numai de structura psihică a unui individ, dar și de funcționarea fiziologică. Prin aceasta inclinăm să credem că există un anumit tip, care este predispus la oboseală spirituală, (vom vedea mai jos în ce sens) care nu trebuie numai decât diagnosticată ca fiind o stare patologică. Ea poate fi explicată mai ales deși explicația nu ne interesează în mod deosebit, — pe cât mai degrabă consecințele ei) prin conformația psihică și dezvoltarea nearmonică a diferitelor însușiri — în special al sentimentului și inteligenței în detrimentul voinței.

Înainte de a încerca explicarea și motivarea unei astfel de stări, — care dacă este negativă din punct de vedere social, dintr'un alt punct de vedere ne place să credem că este singura consecință justă, ca fiind urmarea unei atitudini luată în fața unor stări de fapte, — să trecem la enumerarea acelor simptome prin care ea se manifestă:

1. Oboseala spirituală, atrage după sine *devalorizarea* tuturor idealurilor de viață pe care le-a avut mai înainte persoana respectivă. Aici, asistăm la un *proces de negațiune* a tuturor valorilor, la un fenomen de depreciere neconținută a tot ceea ce a fost dobândit prin experiența personală sau socială. (Câteodată, ea se manifestă sub forma de furie distrugătoare, în care caz atinge zonele imediat învecinate cu patologicul).

2. Se caracterizează *prin lipsa de orice inițiativă* și dor de muncă, amândouă venite din conștiința că sunt inutile.

3. *Prin absența oricărei dorinți de perspective noi*, venită iarăși dintr'un sentiment al inutilului.

4. Printr'o veșnică stare de *depresiune psihică*.

5. Printr'un sentiment de *teamă*, de *slăbiciune* și *plictiseală*. În special aceasta din urmă pare a fi prezentă în orice act și manifestare a persoanei stăpânite de oboseală spirituală.

După cum se vede, toate aceste însușiri înșirate mai sus nu sunt decât grave deviații dela „normă” — care reprezintă dealtfel un tip foarte răspândit, care și-a creat un ideal de viață, valorifică și apreciază bunurile existențiale, are inițiativă, dorinți, nu este deprimat nici plictisit, etc., etc. — în orice caz sunt însușiri negative. Și pentru că am enunțat aici judecăți de valoare, trebuie să spunem din capul locului că (experiența confirmă acest fapt) omul obosit din punct de vedere spiritual este una dintre cele mai inutile și triste făpturi, una dintre acelea care n'au nici un rol de îndeplinit. El este asemenea unei umbre venită deundeva *de dincolo*, ca să strige toată revolta împotriva unor năluci pe cari nimeni nu le vede.

* * *

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nimeni nu se naște obosit. Oboseala vine mai târziu, odată cu dărâmarea primului templu ridicat în cinstea vieții, odată cu surparea unui al doilea sau al treilea turn zidit spre cer. Și oboseala nu vine din pricina eforturilor depuse pentru clădire, ci în urma priverii ruinelor. Este foarte semnificativă pentru misticismul românesc, imaginea surpării zidurilor mănăstirești la care lucra meșterul Manole. Acea dărâmare „de peste noapte” de către duhuri nevăzute care se opun voinței omului; acel sacrificiu, jertfirea unei vieți de om pentru a putea construi un zid de piatră (!) în sfârșit încercarea de a sbura a meșterului Manole și prăbușirea sa, prăbușirea unui om care încearcă să tragă dincolo de legile vieții — toate acestea ne spun foarte mult. Dar meșterul Manole a reușit să termine clădirea, el n'a obosit zidind și reclădind din nou numai pentru că a avut pe cine să zidească de viu. Cari însă, dintre oboșiții meșteri ai zilelor noastre ar mai putea ridica ziduri prin sacrificiul vieții, dându-și seama că după aceasta, ori cum ar fi, urmează prăbușirea? . . . Cei oboșiți nu

mai sunt capabili de gesturi atât de mari, pentru că viața le-a luat orice avânt, orice speranță. Indiferent — viața sau ei înșiși. Altădată se zidea mereu, se căuta neconținut „ceva”. Atunci, însă, când cauți de ani de zile să găsești un sens vieții, când cauți un sprijin interior sau exterior care să constituie un adevărat ideal de viață, când aștepti mereu să se petreacă ceva neobișnuit, ceva nou, un miracol și totuși nimic din toate acestea nu se întâmplă, începi să obosești. O oboseală dintre cele mai puțin trecătoare care se reîntoarce neconținut, care durează săptămâni întregi. Este aceasta o stare, care de cele mai multe ori poate fi cauzată de anumite concluzii și rezultate la care ajunge inteligența omenească; concluzii reieșite în urma unei anumite atitudini luate în fața vieții, despre care atitudine nu e locul să vorbim aici. În orice caz, această atitudine care este ceva nu se poate mai turburător și distructiv, aduce după sine o sleire totală a puterilor, aduce oboseala despre care am vorbit în cele precedente. Și de fapt, ce poate fi mai ucigător decât toate consecințele pe care le trage omul în urma rațiunii sale? Stau doi oameni în fața prăpastiei. Primul nu vede uitându-se în adâncuri nimic din ceea ce vede al doilea. De aceea el surâde, priveștea îi pare încântătoare. Al doilea însă ametește, abisul îl înspăimântă, se dă speriat înapoi. Așa e și cu viața: Unul merge înainte, fără să se dea înapoi în fața prăpastiei pe care n'o vede; celălalt cade sleit de puteri nu vrea și nici nu poate să meargă înainte. Probabil că viața se răzbună pe sine însăși creind astfel de tipuri de oboșiți, a căror viață este o neconținută sforțare de a scăpa de sine însuși, de a se salva clipă cu clipă de plictiseala cîinuitoare, de monotonia zilelor cenușii, de abrutizare. În ochii lor se citește un dor după „ceva” ce nu există, disperarea mută, căutarea liniștei apuse. Cu toții sunt resemnați și înfrânți; ei nu pot lupta, chiar când încearcă să lupte, se dezarmează singuri.

Tolstoi, în creațiile sale ne oferă câteva din aceste tipuri de oboșiți. Oameni sănătoși și robuști cu trupul, cărora nu le lipsește nimic sunt stăpâniți de un fel de sentiment de neliniște, de nemulțumire, de presimțiri apăsătoare, de oboseală fără de re-

mediu. Așa e prințul Andrea Bolkonskii, tot așa e și Petru Bezuhov. Amândoi își dau seama că sunt condamnați chinului oboselii, amândoi caută să se salveze. De aceia frecventează balurile, societățile alese, fac donații de bani, se îndrăgostesc de femei, etc. Ei fac toate acestea ca să uite, să scape de chinuri, de oboseala ce le torturează sufletul. Cu toate acestea, nu ajung la nici un rezultat — medicamentele nu au efect. Tolstoi a știut-o aceasta mai bine ca oricare altul.

O altă figură de obosit este Martin Eden, creația lui Jack London. Acest animal plin de vigoare și viață la început, — atunci când încă nu realizase nimic, când era încă departe de idealurile pe care le visa, — sfârșește prin sinucidere, după ce și-a dat seama că toată lupta lui n'a avut nici un rost, după ce sufletul i-a fost stors de oboseala căutării.

Dar mai caracteristică decât toate celelalte este oboseala care descompune sufletul lui Oblomov¹⁾. Căci ce fapt poate constitui un indiciu mai elocvent de oboseală decât existența unui om care întreaga viață și-o petrece culcat în pat pe spate? Trebuie să știm că Oblomov nu este un leneș, cum au înclinat să creadă unii. Dacă el nu lucrează, aceasta nu pentru că i-ar lipsi calități sau ar neglija munca pentru ea însuși. Oblomov este inactiv pentru că *nu găsește motive* care să-l scoată din starea în care se află. El se îngrozește numai la gândul că persoana lui silită de împrejurări exterioare, ar putea să-și piardă unitatea interioară participând la diferitele manifestări impuse de viața socială. De fapt, acest argument este numai un pretext pentru Oblomov. El își dă adesea seama, că atât unitatea persoanei lui, cât și existența ei ca atare n'au nici un rost. Lui îi lipsește curajul de a trăi, el este atât de obosit încât nu mai poate lua nici o hotărâre, nu poate să-și schimbe singur soarta, nu mai dorește nimic.

* * *

¹⁾ Eroul romanului cu acelaș titlu, de Gonciarov.

Plinătatea vieții trăite se leagă în gradul cel mai înalt de inconștiență. Toate ființele care stau mai prejos de om nu cunosc oboseala de care suferă acesta. Existența rațională și conștientă duc adesea la un proces de diminuare a conținutului brut a vieții, la un fel de degajare de tot ceea ce este vitalitate, iar de aici se ajunge în mod necesar la o sleire a puterii de viață, la oboseală. Toți oboșiții sunt închiși în cercul paradoxal al existenței lor proprii. Trăirea lor este tot ceea ce poate fi mai înafară de o potențare a ei. Mai degrabă este *retragerea Vieții* din fața ei însăși.

Andrei Ciobanul

D-ra Ica Mihail Manoilescu
in port de Ticu

Gânduri frânte

S'au dus
a mele gânduri sus,
cercând
să smulgă al Tău gând
pentru acest pământ.
Eu cred
c'ascultă legi și văd
un plan,
căci nu curg toate'n van
spre un desnodământ.

Au fost
făcute cu vre-un rost?
Atunci
ce te-a făcut s'arunci,
o, creator, ăst zar?
De când,
de ce și până când
mereu
mă'ntreb și-mi vine greu
răspunsul. E'n zadar!

Pe om
superior atom
bogat
din tot l'ai inzestrat

și ca să-și ia avânt
ai luat
un gând și i l-ai dat
ca dar
al nemuririi, iar
gândului i-ai dat cuvânt.

Dar cum
să-ți mulțumesc acum?
Muncesc
în van să tălmăcesc
misterul acestei lumi.
Ne faci
să'ntrezărim săraci
sclipiri,
nici timpul să te miri
și ne alungi din culmi.

S.

Raza de soare

Pentru S.

Un soare cald, nemuritor
Iși cerne raza-i dulce . . .
Ceru-i albastru, fără nor,
Pe el, doar ea străluce. . .

Pătrunde'n colț întunecat
De gânduri negre, mica rază
Și darul ei cel fermecat,
Pe unde trece, luminează.

În suflet torțele s'au stins
De-atâta noapte lungă,

Prinos din soare le-ai aprins,
O viață'ntreagă să ajungă.

.
Din ochii de blândețe plini
Pornește atâta viață,
Căci ei sunt calzi, buni, și senini
Ca raza ce nu'nghiață.

Și sufletul de drag cuprins
Inchide atâta soare,
Că zările par că s'au stins
Sub raza lui strălucitoare.

. . . De vrei cuprinsul să deslegi
Spre el întoarce a ta privire,
Și rostul lumii ai să'nțelegi
Sub calda-i rază de iubire!

Marcella Arcan

Isabel

— Vezi tu, Isabel, acestea sunt clipe frumoase! Clipe de liniști odihnitoare, dar tu nu-ți dai seama de ele. . . Doar un om ca mine — care trăiește din amintiri — le poate prețui. Și toate s'au perindat în odăița asta, ce-mi place atât de mult: Scundă, curată, prietenoasă, înecată de amurg și tixită de vise. Păcat că nu locuiești sinugră în ea! Tu deasemenea îmi plăci deși nu te iubesc, — și-mi pare rău. Doresc doar de atâția ani o dragoste puternică și arzătoare — chiar cu riscul de a suferi! — o dragoste care în vatra goală și rece a pieptului meu să aprindă mijirea aromată a lucrurilor primăvăratice. . . Iar tu ești destul de frumoasă și plină de atâta feminitate, cum rar întâlnești la semenile

tale! Evreicile sunt îndoielnice, dar parfumul tău e ațăător. Și ai atât de mult tact! Adu-ți aminte de seara aceea, când am venit la tine frânt sufletește de moartea Olguței: Ai fost atât de bună, încât m'ai făcut să uit și tragedia grozavă a glontelui ce pusese capăt unei vieți și necazul pricinuit de tine când ai refuzat să fii a mea; dar mi-ai oferit mânuța străvezie și umăru-ți plin pentru a-mi rezema fruntea obosită. . . Ți-am văzut ochii mari, de orientală — ce răsrâng tăceri — înrouți de lacrimile pe care le fărâmai între genele-ți lungi. Nu, nu te apăra, așa e! De ce ne-am minți când între noi nu există decât prietenie? Doar nu mai suntem copii, deși avem vârsta acestora. Douăzeci și cinci de ani sunt puțini ca număr, dar mulți ca vieață trăită. Și-i trist că la vârsta asta judecăm în loc să simțim. Dece oare nu suntem ca ceilalți? Să râdem de toate nimicurile; să ascultăm cu capetele stângaciu lipite, ultimile refrene; să flirtăpm și dintr'o aprigă smuncitură să te răsucesc în brațe, iar între două sorbituri de resuflări înfierbântate să-ți șoptesc prostiile stereotipe și rutinate cu care'ncepem toți?! Pentrucă suntem prea intelectualizați și am cunoscut până în adâncu-i acest mare adevăr ce se numește durerea? Poate! Oricum, pe mine fleacurile acestea mă desgustă! Crede-mă, era de zece ori mai frumoasă loialitatea bătrânilor mei, cari ținând pe fetișcană de mână în pragul unei porți înflorite, o întreba: „— Hei, fată, vii cu mine sau viu noaptea să te fur?” — decât aceste veșnice întortochieri convenționale și pseudo-refuzuri, pretexte pentru ameliorarea de mai târziu a unei stinghereli pe care voi, femeile, o numiți când conștiință, când pudoare. Mai voinicește-i să urcăm pe poteca sincerității, deși îi mai sălbatecă: Umblă doar așa de puțini pe ea! Poate că spiritului tău oriental îi place melodia unei măsurii și o cât mai frumoasă ornamentare a unui buchet cu vorbe! Iar eu ți-am spus atât de simplu: Sabel îmi placi mult. Dar mi-ai plăcea îndoit dacă ai fi a mea. . .

— Miru! Nu ți-e rușine? Cum poți să vorbești așa?

— Și eu, dragă, aș dori simfonia gestului. Tu trebuie să fii curioasă de noutatea faptului, eu de câteva ciudățenii. Și unde

mai pui mirajul aventurii? Incursiuni peste convențional și gând. . .

Cum stătea ghemuită pe divanu-i turcesc, Isabel se ridică ușor într'un cot. Linia subțire a sprâncenii prevestea o furtună.

— Ascultă-mă, începu ea atât de liniștită că el înmărmurii, dacă incursiunile gândului îmi plac, cele peste convențional, niciodată. Ce crezi că sunt pentru dumneata? Și nu'nțeleg de ce vii aici, unde loteria sentimentelor e mai nesigură ca ori unde, iar vorba e o monedă standardizată. Dacă în alte locuri circulația ei însemnează belșug, du-te acolo. Sunt poate mai numeroase decât îmi închipui, sfârși ea ironic dar cu puțină amărăciune.

— Ah, Isabel! . . . Ce ești pentru mine? La început ai fost o simplă cunoștință; în prezent un obiect de literatură, căci urmăresc cu destulă simpatie ascensiunile tale sufletești spre alte sfere și condițiuni. Bănuiesc, Sabel, că societatea consângenilor tăi te-a desgustat destul până acum. Ei te privesc dela înălțimea valorilor de bursă și se prezintă cu îngânfarea unui nobil maghiar: „—Sunt Domnul Atâtea-Milioane! E drept (deși nu vreau să-mi aduc aminte), am fost ce-am putut, dar azi sunt ce vreau!“ Isabel — Isabel! . . . Zâmbetul tău îmi spune că am dreptate. . . Iar la celelalte obiecții ale tale fiindcă nu sunt fals, îți spun simplu: Viu să-ți vorbesc, să te simt aproape și — ca să admitem generositatea — să ne distrăm.

— Isprăvește! După ce mă vei trece prin literatură și viață, mă vei declara o rămășiță bună de aruncat la gunoi. Merçi!

— Dar toți sfârșim acolo!

— Nu mă privește! Și acum, te rog pleacă!

În timp ce ea vorbea, el își aprinsese o țigară și privea visător jocul inelelor ireale.

— Sabel, vezi tu ceva curios? Ce bună prietenă ne e țigara nouă, bărbaților; și e tăcută deși-i un femeinn.

Zâmbet.

— Iar invitația ta, urmă el batjocoritor, e binevenită: Coin-

cidențele sunt supărătoare, dar când una se eclipsează, cealaltă se supravalorifică.

— Ipocritule!

— Eu?

— Da! Tot sufletul tău e aureola unui surâs peste o aserțiune ce poate fi interpretată în zece feluri.

— Cu toate că ai spus un adevăr, te înșeli. Nu sunt ipocrit! Un joc ascuns mi s'a părut întotdeauna ceva murdar, deși acesta, ca și un fapt brutal, nu însemnează numai o viitoare obișnuință într'o situație similară, ci te învață a gândi. Dacă noi dorim ca manifestările noastre să mai trăiască, astăzi o putem face numai prin sinceritate. O sinceritate dureroasă, severă, ironică aproape; o sinceritate tehnică aș putea zice, exact ca și realizările secolului nostru. E posibil ca peste câțva timp să ajungem iar la simplitate de odinioară, deși într'un alt sens. Civilizația actuală nu-i decât o excesivă masturbare a unor spirite perverse și lașe mai ales. Totuși nu e de condamnat — auzi Isabel? — căci clipele acestea de pândă convențională ne dau o experiență care-i, la drept vorbind, un mijloc eficace pentru cunoașterea adevărului. Iar dacă poți face marele pas de a exprima fără jenă tot ce-ai gândit, însemnează ajungerea la o libertate deplină, deși stingeritoare la început. Crede-mă, asta ar trebui să fie filosofia epocii noastre. La revedere! . . .

* * *

— Repede! Intră!

Ușa cofetăriei icni brusc. Înăuntru, căldura și lumina, bogat revărsate în jurul lor, îi strângea în brațe prietenoase. Se așezară. Un colț drăguț, miresmat, creat parcă anume pentru destăinuiri.

— Te ascult, spune!

Dar ea părea că uitase pentru ce venise. Privea mereu cum orizonturile își aruncau semnale luminoase prin melodia depri-mată a ploii.

Tăcea.

Visa

Cântecul farfuriatoarelor puse pe masă o trezi și trezirea ei fu întâmpinată de zâmbetul lui îngăduitor. Faptul o turbură într'atâta, încât o făcu să isbucnească puțin cam tragic:

— Sigur! Sigur c'o să mă ascuți! Numai eu să-ți ascult glumele și să — fiu pradă zâmbetelor? Mai sunt și altele. . .

— Nu te îngriji de asta. . . Dar atât aveai să-mi spui? Ai și terminat. . .

Și accentuându-și zâmbetul:

— Isabel, Isabel! Mereu aceleași hohote pe claviatura năivității. . .

Sunt vorbele lui, ea își revenea puțin câte puțin.

— Iartă-mă! Sunt nervoasă. M'au zăpăcit cei de-acasă. Toți sunt porniți contra ta. . .

— Ii aștept! Cu brațele deschise încă! Nu văd însă, întrucât te-ar atinge ura lor.

— Așa crezi?

Și pe un ton de replică judiciară:

— Ei spun că eu aș fi pricina vizitelor tale la noi!

— Dar afirmația asta ar trebui să te încânte!

— Te rog, lasă ironiile. Ah! cum te mai urăsc! Mereu glume, veșnic zâmbete? Și ce ascunzi sub ele? Răutății? Goluri sufletești? Difuziuni sentimentale? Sau triste nedumeriri? — cum susții dumneata. . . Nicio linie definitivă. . . Mă exasperează! Și nu numai pe mine; pe toți, căci petreci pe socoteala tuturor! Dece nu ești mai rezervat? Te rog chiar! Dece mă expui în situații care sfârșesc prin a face din mine un centru de ilaritate și de zâmbete semnificative? În locul dumnitale mi-ar fi milă, zău așa!

Ghicind intonația lăuntrică, ce-i răsărea din vorbe, și la vederea ei, ghemuită pe scăunelul din față, furioasă și neputincioasă totuși, simțind-o hărțuită între dragoste și legăturile-i familiare, el se simți adânc înduioșat. Iși săltă fruntea cu un gest de-o așa rară energie, încât rămase uimită. Se obișnuise să-l vadă doar îndoielnic, cu mișcări mlădioase și vorba șerpuitoare: O

nuanță subtilă, peste care era voit-aruncat sumanul insoleneți. Și acum stătea în fața ei cu semeția unui voevod din cronici străbune. Privirea îi era aspră, pierdută, iar vocea-i avea rezonanța sfătoșeniei țărănești:

— Da-da, așa e. . .

Din ghiveciul de flori, atârnat deasupra, o petală capricioasă se desprinsese mătășos și pluti ușoară prin străvezii șerpi de fum. Măinile amândorura, întinse s'o prindă, se încleștară ca în svâcnirea unei dușmăanii, strivind-o între ele.

— Drağa mea, dacă pui mai presus de tine prejudecățile oamenilor, ai dreptate. Vezi tu, Isabel, deși suntem de aceeași vârstă și deși sunt mult mai copt sufletește, pe lângă tine rămân un copil, deoarece tu ești femeie: Ai în față căsătoria. Sincer vorbind, așa e! Dacă aș spune acest lucru prietenilor mei, s'ar simți surprinși și stingheriți; m'ar privi aproape cu ură, dar toți ar încerca să-și ascundă nedumerirea sub hohote de râs. Noi suntem însă sinceri. Jucăm pe față, — până la un anumit punct, bineînțeles — deoarece între noi nu există decât prietenie. Și prietenia cântărește, judecă, pe când iubirea e doar . . . un salt periculos de pe trambulina absurdităților. Riști să-ți frângi mai mult decât gâtul. . . Cineva, care pe lângă că te-ar măguli, ar prezenta și oarecare siguranță pentru mai târziu, ar trebui să aibă cel puțin cinci-șase ani mai mult, un titlu, avere sau ocupație. Trebuie să te gândești și la viitor!

— Și tu la ce te gândești?

— Eu? Câtă naivitate! Dar asta-i altă chestiune! Eu pot să mă compromit, deoarece sunt băiat. Și tu poți, dar tragi consecințele; și-s destul de neplăcute pentru o fată. . . Oricum, fiindcă glumele mele te stingheresc. . . Nu! nu te stingheresc, căci sunt savuroase și le înhați înainte de a se fi răcit, — acest-i adevărul! — ci stingheresc acolo, voi pune foarfecile judecății pentru a tăia panglica aprinsei noastre prietenii. Prin încetarea vizitelor mele scapi și de situația neplăcută în care te afli și de cunoștința unui om imposibil. Iți rămân însă zâmbetele binevoitorilor tăi prieteni.

— Cum?

— Ce rost mai au aceste șovăiri când voiai să ajungi la acelaș rezultat?

— Adică . . . așa e! Dar dacă nu iei o altă cale?

— O altă cale?

— Da! Schimbă-te! Renunță. . .

O întrerupse nervos:

— Destul! Și-apoi,, draga mea, sunt plictisit de acești oameni cari cred că se modernizează tăindu-și perciunii, după cum Turcii își schimbă fesul.

— Cum vorbești?!

— Așa cum trebuie. Dar bine, fetițo dragă, nu'nțelegi c'ar trebui să renunț la mine însumi? Intre un zâmbet malițios și un basorelief spiritual se echilibrează pâinea sufletului meu. Și e moale, e curată, e bună, fiindcă-i înconjurată de aureola resemnării. . . Nu sunt rău, o ști bine. Dar nici nu vreau să renunț tocmai la ceiace-mi servește și ca mască și ca scut.

Suflete bune găsești destule. Suflete rele, berechet! Dar suflete care să se drapeze armonios în haina cuvântului, mai rar!

— Așa că?

— Așa că tu nevoind să-mi primești propunerea loială de a fi a mea, mă văd silit să mă frâng cavalereste și să-ți sărut mânuța trandafirică.

Ea se ridicase, plăcut surprinsă:

— Ah! vrei să-mi săruți mâna? Dar nu te-am văzut nicio dată făcând un asemenea lucru!

— Cred și eu, doar e semnul meu de bun rămas.

Pauză, tăcere.

Afară ca și în suflete, ploaia isbea furioasă.

* * *

O întretăiere de drumuri. La dreapta copacii parcului își ofereau frunzișul rărit, văzduhului, ca pe o ofrandă târzie. În cealaltă parte un șir de case mari, galbene, tăcute, păstrau gravitatea unor cavouri. Pe trotuarul cenușiu un trecător tardiv își cadența pașii pe ritmuri lăuntrice.

— Miru!

Numele pornise ca un șuer.

— Isabel! Tu? . . . Se apropie lenos de colțul unde fusese așteptată.

— Da, eu!

— Și după un moment de tăcere isbucni:

— Eu! eu pe care m'ai uitat cu desăvârșire! Trei săptămâni și nici o știre: O vorbă, un rînd, un . . . un gest măcar!

El își țuguiase buzele ca să-și ascundă zâmbetul puțin batjocoritor și-i vorbi pe un ton de langurozitate convențională:

— Te-am uitat? Dar bine, Sabel, trebuia să fi avut oarecari legături . . . fizice ca să te pot părăsi. Ori tu le-ai refuzat atât de prompt! Iar gesturile îți erau atât de nesuferite! Dumnezeule, ce schimbare! . . .

Și subt impulsivitatea unui val de sinceritate:

— Și pentru ce ne-am mai întâlni? Să ne cicălim? Vezi, draga mea, suntem două contraste. Ție îți place mulțimea zgomotoasă în care veselia-i rostogolită ca o minge, pe când mie cât de familiară mi-e singurătatea mediocră și banală. . . Tu îți petreci nopțile mai știu eu cu cine. . .

— Miru! Nu-i adevărat! Știi bine că am fost cu vărul meu, Dudu, pe care nu-l iubesc. . .

— Acesta nu-i un argument.

— . . . și doar o singură dată! Tu, tu îți petreci nopțile prin cafenele!

— Chiar de-ar fi așa, contrastul rămâne. Suntem firi deosebite, lumi deosebite. Tu vii cu întreg spiritul comercial al strămoșilor tăi. Eu . . . cu simplitatea țaranului rezemat cu încredere de plug. Ne-am plictisi, ne-am înșela, ne-am face să suferim. Intre noi ar fi o veșnică pândă. Iar la capăt distrugerea amândurora. Și pentru ce toate astea? Pentru lipsa unei clipe, de sinceritate, acum câteva săptămâni? Să ne despărțim; e mai frumos . . .

Ii întinse mâna încet, privind-o cinstit, cu încrederea omului care a făcut o faptă bună.

— Și... și nu vrei să mă mai săruți?

— Cu plăcere, glumi el îndurerat.

Se aplecă ușor asupra ei și sărutarea căzu fierbinte.

Pe alături sângele toamnei curgea în valuri bogate, ftiziind totul.

Ea plecă pripit.

El rămase locului, numărând ciripitul piciorușelor cât niște vrăbiuțe: Unu-doi-trei... șapte zece...

Zece pași! Zece pași și nicio privire fugitivă în urmă!

Curcubeu sufelțești cădeau înfrânte.

Înăbușindu-se, se învârti greoi. Țărâna uscată scrâșnea sub călcâie, îngreunându-i mersul. Pașii se balansau inegali: Ai lui prelungi, plumbuitori, tomnatici; ce-i îndepărtați, neguroși, evocativi; apropierea ritmate erau harnice, cu precizia unor cronometre sonore.

Pași cutropitori — surde tresăriri celeste.

Pași domoliți — lascive ascunzișuri.

Pași grăbiți — încordări.

Pași...

Un trup i-se alătură: Era ea gîngășe ca și inserarea.

— Am venit!...

Buzele pline fumegau și'n ochii-i împăinjeniți se răsfrângeau aurore:

— Am revenit să răstorn toate prejudecățile, cu trupul meu.

I. Ch. Severeanu

P o e m e

Popas.

Pe marginea nădejdlor sprintar
Copilu-mi când a poposit alături lângă mine
Cu-n pumn de vise apriline,
Culese din al vremilor cuibar.

Și liniștele curg a împăcare
Cu fruntea ninsă'n brumării de lună
Ne mângăie zâmbind cu voie bună
Din buze de-amintire și uitare.

La piatră de hotar scăldat în dor
Cu mâinile-afundate în sulfină,
Culegem iar bănușii de lumină
Spre zestre unui cântec viitor.

Rânduri de vară.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Vezi, vine cântecul să se adape
Din împărăția frunzelor plăpânde,
Și gândurile — rupt buchet de ape
In vers își scriu chemările flămânde.

Sub vara-aceasta coaptă'n rugăciune
Spicul amintirilor peste hârtie
Scutură seninul din tăciune,
La vama visului, zălog de bucurie.

Cărări trudite'n luminiș de seară
Cu gene limpezite de isvoare,
Culeg tăcerea'n strune de vioară
Din crez de umbră călătoare.

Doar pasul tocului s'afundă la răscruce
Prin cetina 'ntrebări, frântă'n sân de pruni
In file mângâierea clipei să apuce,
Și lacrima, din sborul de lăstuni.

George Todoran.

O pagină frumoasă de activitate școlară

Fiecare epocă din viața popoarelor a săpat adânc în sufletul generațiilor, concepția caracteristică timpului, încât putem să distingem cu ușurință pecetia vremii împirnată în formele exterioare ale vieții sufletești.

Instituțiile, datinele, în general formele culturale sunt date codificate care ne servesc să prindem configurația formelor de manifestare sufletească și să ne explicăm senzul vieții aceluși timp; deoarece fiecare timp se caracterizează printr'o adâncime a vieții numai pe o singură latură, trăind intens numai un aspect al vieții din dauna celorlalte.

Un echilibru complet care presupune cea mai perfectă armonie a vieții este ceva aparent. Viața atât individuală cât și colectivă se situează între echilibru și dezechilibru.

Pe măsură ce adâncim viața într'o anumită direcție pe aceeași măsură suntem oameni de suprafață în cealaltă. Putem urmări acest fapt în decursul vremii și mai ales în timpul de astăzi când cultura și civilizația creștează în viața colectivă atâtea cerințe pentru viață. Aceste trebuinți nu pot fi trăite toate cu aceeași intensitate. Și în viața socială ca și în cea individuală va predomina mai mult o trebuință care reprezintă standardul de viață al timpului pe care tinde să-l ajungă orice națiune.

Acest standard este ceea ce numesc cei mai mulți ritmul vremii. El face să se miște toate sufletele în același tempo și să cânte aceeași melodie. Această melodie forma ideală a idealului unei națiuni impresionează adânc toate formele de desfășurare ale vieții. Chiar și educația uită de ceea ce s'a făcut în trecut pentru ca să corespundă prezentului.

Putem urmări cu ușurință mai ales în acest domeniu starea timpului de astăzi. Intreaga lume este împinsă de un val puternic către preocupări sportive, fie activând direct, fie că au numai preocupări. Școala însăși este factorul important care sprijină așa de mult această preocupare încât ar fi capabilă să ia înfățișare de cazarmă.

Vedem cum societatea astăzi prin idealul ei tinde ca să adâncească viața sub aspectul ei fizic neglijând în mare parte viața spirituală. Iată deci desechilibrul caracteristic vieții îl găsim chiar în timpul nostru.

Concursurile „Tinerimei române” care se țin în fiecare an, la București pare că temperează întru câtva avântul tinerimii către sporturi, și o îndreaptă către preocupări spirituale. *Emulația care o oferă acest concurs dă posibilitatea tinerilor să se afirme pe o arenă spirituală dând mai multă consistență vieții.*

Dacă am vrea să avem un echilibru, ar trebui să trăim ambele aspecte ale vieții — spiritual și fizic. —

Acest echilibru, care dă forma ideală de a trăi viața armonică formează preocuparea oamenilor serioși pentru orientarea tineretului.

În cadrul acestei concepții am impresia că militează și Dl. Inspector G-ral I. A. Grigorescu, datorită inițiativei căruia a luat ființă corul învățătorilor „Napoca” din Cluj, unde învățătorii prin cântec pot trăi și să facă în același timp pe auditor să trăiască, patrimoniul nostru sufletesc condensat în melodia popoului românesc.

Iată deci cum această valoare spirituală pe care o numim artă muzicală, ne poate completa viața cu conținuturi sufletești.

Dar cece s'a făcut prin muzică se poate face cu mai mult succes în special pentru copii prin *concursuri interșcolare* organizate în aceeași localitate sau pe întreg județul, având ca preocupare principală descoperirea valorilor spirituale.

Aceste concursuri sunt posibilități fericite de a trezi lumea celor mici către preocupări și emulări serioase, care se vor mișca pe arena literară și științifică a vieții lor.

Intrecerea aceasta va da mai multă consistență vieții spirituale trăind valori care nobilează sufletul uman.

Iată deci pârgă care mișcă inițiativa Dlui I. A. Grigorescu către aceste concursuri interșcolare.

Rezultatul acestei inițiative a fost cât se poate de strălucit,

privindu-l obiectiv din toate punctele de vedere. Am avut ocazia să citesc lucrări interesante care dau dovadă de talent literar și sensibilitate artistică. La alți o gândire clară; în sfârșit atâtea aptitudini care prin aceste examene se fac cunoscute tuturor colegilor. Ele nu rămân simple constatări ale unui singur învățător ci se impun în fața tuturor și trezesc interes pentru asemenea elemente.

Mai mult încă: Fastul deosebit care s'a dat acestui examen s'a mărit prin solemnitatea distribuirii premiilor celor distinși cu ocazia concursului în cadrul unei frumoase serbări la care au luat parte, afară de premiați și părinții lor, întreg corpul didactic primar din Cluj în frunte cu inițiatorul examenului Dl. I. A. Grigorescu insp. general școlar și Dl. V. Chintoanu inspector școlar.

După un reușit program artistic executat de elevii școlii primare No. 2, Dl. Inspector Chintoanu a distribuit premiile, iar la sfârșit Dl. I. Grigorescu în cuvinte bine simțite a arătat rostul acestor examene, aducând laude binemeritate elevilor premiați.

Face apel la învățători să dea și în viitor importanța cuvenită stimulării interesului pentru această viață spirituală în care se condesează tot patrimoniul sufleteș al unei națiuni.

În această atmosferă de adâncime sufletească elementele talentate sunt trezite de succesul lor, capătă încredere în puterea lor și nasc dorința de afirmare proprie. Iată deci o tendință de restabilire a echilibrului vieții sociale. Învățătorimea Clujana se poate felicita că anul acesta școlar a putut să-l închee cu o balanță al cărui activ a crescut considerabil în defavoarea pasivului înscriind în viața școlii, o pagină frumoasă de activitate.

O acțiune și un crez

Sunt foarte puține momentele când omul poate să stea de vorbă cu gândurile sale liniștit și sincer, pentru a închina cupa nădejdilor de mai bine, pe marginea unei zile, săptămâni, luni sau fie chiar pe marginea unui an. Se zice azi că acest fapt e un lux bun de practicat pentru cei ce nu poartă pe umăr grija pâinei, pentru a putea omorâ timpul, scump omului care trebuie să pășească în ritmul vremii.

Indiferența aceasta cu care se tratează o realitate fie ea cât de mică, arată: ori I, o situare deasupra unui nivel general dela care se privește cu dispreț față de restul oamenilor, care în imensa lor majoritate sunt considerați proști sau egoiști deci nu li se mai poate cere iubire, înțelegere, prețuire, ori II, o lipsă totală de cunoștință și conștiință, deci o coborâre sub limita rușinei și a sensibilității umane, față de o lume care în limitele realităților și a posibilităților e pe cât de rea pe atât de neîndreptățit clasificată și care trebuie ridicată chiar cu încăpătânare de factorul primordial zis om.

Iată de ce se cere ora gândului ca să nu zicem prea mult a meditațiilor — este singura și cea mai sigură oră în care însul trebuie să-și facă examenul putinței în fața întrebărilor sale pentru a putea ști pe care cărare să apuce prin țara drumurilor multe, spre a ajunge la misiunea sa.

Este o limpezire am putea zice a eului în existența sa ca atare. Căci câte datorii grele nu apasă pe acest mic semn de întrebare? Umanitate, naționalitate, familie, sunt paranteze care trebuiesc deschise de rațiunea și brațul insului pentru care trebuie să aibă singurul judecător conștiința, talisman rupt din însăși actul binelui și al frumosului.

Și totuși se pare mică responsabilitatea? Deacea indiferența atât din cazul I, cât și din cazul II e o mare greșeală. Câte lucruri necesare, bune și frumoase nu storc o lacrimă care duce cântecul durerii cu apusul lor.

Pe linia gândurilor de mai sus ne-am propus să scriem câteva rânduri despre o acțiune și un crez românesc.

Sunt spicuirii din opera de realizări a familiei Șorecani dela Ticu-Colonia și e vorba aici despre portul național, una din preocupările acestei familii identificată pe deplin cu misiunea grea a muncii, sub augurii naționalismului. „În preocupările noastre în mod insistent și primordial, a intrat grija continuă de-a propaga în toate ocaziile posibile și de a mijloci cu orice sacrificii materiale, introducerea portului românesc în regiune” se spune frumos undeva în anuarul scos din Cercul Cultural „Minerul”.

E așa de ușor își vor fi spus unii cititori: Doar aceasta se predică și se scrie la toate ocaziile de-alungul și de-alatul acestei țări obișnuită deja a asculta palavre.

Și totuși ce greșeală mare. De ce? . . . se va pune întrebarea.

Pentru că s'a întâmplat în colțul acesta de țară românească ceva cam neobișnuit în lumea de azi. Au poposit din Moldova cu gândul curat doi fii ai acestei țări, D-nii Prof. Ing. Mihail și Grigore Manoilescu doi frați cu un suflet tot atât de mare cât și dealurile Ardealului din care se scoate cărbunele brun de brațe românești, pentru a da o pâine mai albă celor zece sate din jur. A mai vrut Dumnezeu apoi să le scoată în cale un om din același aluat în persoana D-lui Ing. Ion Fotiade, gata în fiecare clipă de a se dărui complet și verde așa cum îi stă bine românului, pe altarul muncii, neținând seamă nici chiar de sănătatea proprie pentru a schimba o mentalitate, pentru a începe o acțiune, slujind celui mai frumos crez.

Și pentru că vindecarea să nu întârzie s'a pornit la faptă, la acea faptă care cam rar se întâlnește în această zodie a vorbei. S'a încolonat apoi ca o binecuvântare munca frântă pe zile de trudă a învățătorilor și a funcționarilor pentruca azi cititorilor să nu le vină a crede realizările obținute.

Printre aceste realizări rupte din irosiri de energie portul național a fost pe primul plan dela început. Intr'o regiune unde

vremile cu greutatea lor vitregă au căutat să înăbușe tot ce era românesc, era firesc ca portul să nu-l mai găsim decât în amintire. Deacea s'a procedat imediat la crearea atelierelor în care

Portul din regiunea Șoreca.

măinile fetelor din satele din jur să îmbrace sătenii în vechiul lor port. Munca organizată și bine studiată a sfârșit prin a da un tip nou de costum național atât la bărbați cât și la femei, denumit după numele comunei „Tip de Ticu”.

Noul costum adoptat a căutat să se bucure de trei condițiuni esențiale: 1) să reprezinte cât mai fidel originalitatea portului românesc, 2) să armonizeze cât mai reușit părțile cele mai frumoase ale portului românesc din diferite regiuni ale țării și 3) să se adapteze condițiilor și unor tradiții locale.

La femei costumele se compune din: o iie cu cusături în diferite culori predominant fiind negru, două catrințe — zaghii — confecționate din lână neagră cu țesături în desene simple dar cu gust alese, un ilic din catifea neagră cusut cu ceaprazării din fir auriu, pe cap purtând năframa obișnuită. Cât privește la bărbați cămașa este cusută în aceeași caracteristică ca și iia femească: pantalonii din pănură albă cu un lampas din cusături de șnur negru, fie de cismă caracteristică a regiunii, fie de gheată adoptat în special de intelectuali, urmează apoi ilicul confecționat deasemenea din pănură albă lucrat în cusături bogate din șnur negru în diferite desene tip gorjan cu influență bucovinană, și un șerpar din piele cusut în diferite culori.

Asemănător portului dela Săliște cu mici particularități care la iia femeiască aduc tinereța dela Câmpulung-Muscel, iar la ilicul bărbătesc tip gorjan, autohtonul bucovinean, portul național „Tip de Ticu” cuprinde în sine armonia, sveltețea și frumusețea care satisface și cel mai pretențios ochiu de artist.

Dar ce să mai scriem. Introducerea portului național în această regiune de către Cercul Cultural „Minerul” este o realizare ce nu poate încapa în câteva șire cum nici în pagini. Este aici o acțiune conștientă pornită din dorul de mai bine — o creație rezultantă a unei arderii proprii.

Cele zece sate în care gândul, graiul, cântecul și jocul mustesc o realitate nouă sub portul românesc, ar putea spune poate mai mult despre sărbătoarea mare a zilelor trudite, a pașilor oboșiți, a nopților de nesomn cât și despre înțelegerea și gestul mare în fața realităților românești.

S'a deschis o școală la Șorecani. Pe frontispiciul ei stau scrise trei realități călăuzitoare: Om, Familie și Țară sub un singur crez zis al muncii.

Dacă a muncii, fie ca individ fie ca, comunitate este o poruncă a vremii, un fapt de experiență vitală, datoria fiecărui român, cât mai cu seamă a fiecărui învățător și preot este a descifra slova.

George Todoran

CĂRȚI.

DESPRE MATHESIS SAU BUCURIILE SIMPLE.

Citind cartea d-lui Noica, avem impresia că ascult un poem. Iar când am așezat-o la stânga mea, pe masă, am înțeles zădărnicia acestei „Bucurii simple” și am surâs. Fie și numai din acest motiv, ea n'a fost scrisă „degeaba”: obiectivul țintit de autor a fost atins.

Suntem în criză. Am pierdut orientarea în limitele termenilor: Adevăr, dreptate, etc., au suferit ei o deplasare în conținutul lor? Dar cine ne spune că acest conținut are o valoare absolută independentă? Oare tot ce există, nu există în raport cu conștiința noastră? Cu alte cuvinte, ce altceva găsim în lucruri decât „ceiace punem noi în ele”, pe noi, imaginea noastră proiectată în ele *ordinea* din noi? Pe această ordine o proiectăm în afară și de aceia lumea ne apare sub semnul regularității ritmice. Cultura este în noi, numai în noi, și destinul ei este în mare parte matematic.

Ea ținește spre om *Mathesis universalis*, expresia atotputernică prin unicitatea ei. Noi suntem ritmul, cultura noastră ne vrea *formalizați, geometrizați*, și omul reprezentativ al culturii noastre e „omul moral” a lui Kant. Cu adausul ca el să fie amplificat pe planul Vieții până la exces.

Pe aceasta justificare se scriu celelalte 8 eseuri, în care gândirea constant lucidă a d-lui Noica se plimbă ca un prinț medieval prin feuda-i stăpânită în mod absolut. Cu o rezervă: D-l Noica n'a pierdut din vedere că n'are întotdeauna dreptate. Ce frumoasă poziție! Și totuși noi simțim că are dreptate. Dreptatea D-Sale este dreptatea noastră, așa cum ne-am obișnuit a o privi, dela Kant încoace. D-Sa nu ne spune lucruri noi: *Despre Dumnezeu, Despre omul care nu este, Despre singurătate*, sunt titluri care nouă ne vorbesc ca unor cunoștințe vechi. Ele numai sugerează cum vrea autorul, nu rezolvă nimic. De altminteri ce ar putea rezolva? Ce s'a rezolvat dela începutul lumii și până azi. Ele discută și atâta tot. (Nu aceasta este oare destinul nostru actual, de a trăi sub semnul lucidității?)

Am cetit *Mathesis* după ce în prealabil cetisem și turburătoarea „Pe culmile disperării” de E. Cioran. Deosebirea dintre dl. Noica și E. Cioran este temperamentală. Amândoi se plimbă prin aceeaș lume a sondărilor în inconștient. Dl. Noica însă știe să se oprească unde trebuie; de aici impresia de poem, de muzică pe care o face. Dimpotrivă: E. Cioran scapă frânele, se pierd prin exces de luciditate; de aici senzația de final de tragedie, ce ne-o imprimă acesta din urmă.

Este o imposibilitate stilistică a rezuma aceste cărți. Trebuie să te plimbi cu ele de mână, pentru a le fura tot ceia ce închid între rânduri și tot ceiace nu închid între rânduri.

Ioan Moldoveanu

DRAGOȘ PROTOPODESCU: „FORTUL 13”

În lumea literară dl. Dragoș Protopopescu constituie un dualism purtând pe un umăr obișnuința autohtonă curată și sănătoasă, iar pe celalalt revolta unui inadptabil cântec, rupt din poemul ce se numește umanitate.

De aceea în opera sa se găsește începând dela naivitatea țărănească o gamă complexă și armonică ce se termină în satira intelectuală atât de bine încheată încât nu poate supăra.

Acesta poate e ineditul prozei sale. „Fortul 13” ni-l arată un om de perspective mari și un povestitor de o vervă îndrăcită.

Cu un accent pe fiziologic, tragismul crește în această carte dintr’o problematică sufletească a „ieșiri afară” dintr’un tipar învechit. Peripețiile zilelor și nopților a unei lumi văzute numai așa cum cu încăpățănare o vrea autorul, doar.

Poate aceasta pentru că restul lumii se mulțumește de multe ori să se privească într’un ciob de oglindă spartă și să-și admire stomacul plin.

De aceea eroii săi sunt atât de umanizați, încât aproape să fie văzuți printr’o linie caricaturală.

E greu accentul pus pe eul autorului Eulampe, Sibică, deși o singură lacrimă picură în taină — ea este lacrima unei generații.

Din povestirea succulentă se desprinde ca o apă limpede freamătul crezului verde peste liniștea zăgrăvirii de oameni și imitații.

„Fortul 13” e un roman-jurnal viabil atât prin acțiune cât și prin atmosferă descrisă cu un stil sugestiv. De o perspectivă mare, păcat însă că dl. Dragoș Protopopescu n’a putut să dea o carte uriașă de măsura răscruților de viață pe care a căutat să le închidă. Aceasta poate și pentru că eroicul cere totdeauna impersonalitate în creație.

Cu toate acestea datorită sufletului mare ce mustește peste înălțimile gândului sincer și curat, și care se dăruiește întreg din talentul autorului „Fortul 13” e o slovă grea pentru adevăratul lector, chiar dacă ar fi să rămâie numai ca un document, a unei mentalități.

George Todoran

ION PILLAT: „POEME INTR’UN VERS”.

Dl. Ion Pillat se găsește azi la o răscruce a evoluției sale poetice. Pornit la început prin cetina simbolismului a poposit puțin pe Argeș în holdele de busuioc a peisagiului românesc, pentru ca să-și îndrepte apoi pasul spre clasicism, o cale destul de bătută în „Scutul Minervei”.

Azi tocul său neobosit ne prezintă poetul pe neașteptate în „Poeme într’un vers”. E un fel de joc de-a ascunselea. În fond ar fi o reducere a poeziei la elementul primar, la esență, printr’o tehnică specială, care aduce mult cu tehnica febrilă a filmului.

E modernismul cel care cere aceasta, vor spune mulți.

Da, însă numai aparent.

Poezia, mai ales cea modernă e un câmp de intuiție. O succesiune de momente sufletești în căutare, care în funcție de expresie se completează una pe cealaltă.

Iată de ce limba de care se folosește poezia modernistă e alta decât cea comună, de ce cuvintele își pierd sensul lexic, pentru a se infățișa numai cu valoarea lor dinamică și în magia sunetelor din care sunt construite.

Dacă vom face însă o analiză mai profundă „Poemele într'un vers” nu se prezintă tocmai pe planul acesta. În realitate aceste versuri sunt mai mult statice — încremeniri a unei lumi sufletești în picături de gând:

Stelă funerară; O umbră joacă ramul pe piatra unei umbre.

Se vede aici o prelungire firească a filonului din „Scutul Minervei” dar cât de problematice sunt aceste versuri? Ele duc la maximum principiul esteticei, deoarece principial nu pot exista decât în funcție de lector cu bogate resurse sufletești.

De altfel aceasta o recunoaște și poetul și a ținut să o spună:

... Un singur mai, dar câte ecouri în pădure.

(Poemul într'un vers).

Cam pe linia aceasta stă volumul. Cât privește versurile — ele conținutiv o noutate literară — un frumos joc de artificii. Cităm:

Iarna: În aer zurgălăi de sănii... Suflet nins.

Hanul vechiu: Cu zeghea amintiri, la foc de cărăuși.

Ciocărlia: Din praștia câmpiei, lumina cânta sus.

Dar dela acest material poetic, până la poezia adevărată pe care dl. Ion Pillat o cunoaște, mai e un pas pentru care mica noastră întrebare, își ia scut așteptarea.

George Todoran

BCU Cluj / ✚ MAXIM GORKI library Cluj

Sub una din seriile senine a luni acesteia s'a închinat încă o strofă sbuciumată de pribeag. Departe peste Nistru la Moscova Maxim Gorki a adormit cu visul căpătăiu senin așa cum n'a putut fi o viață întreagă.

Numele său e un rezumat adânc și plin de înțeles de ceea ce a fost viața scriitorului: Gorki înseamnă pe rusește „amar”.

Născut în 21 Martie 1869 la Nijni-Nowgorod pe adevăratul său nume Alexei Pjezkow Maximovici. Maxim Gorki a rămas orfan de micuț copil. Tainele scrisului și ale cititului le-a învățat din drumul vieții pe rând: dela un bucătar de vapor în timpul liber dintre spalatul rufelor și curățitul cartofilor, dela un brutar ca ucenic bine bătut, dela un cantonier de cale ferată bețiv, dar bun la suflet, dela o trupă de teatru ca figurant.

A fost apoi pe rând: pescar, muncitor în fabrică, ziarist, directorul „Secției literare a editorilor de stat” pentru a ajunge apoi iarăși boemul de ieri tovarăș al drumurilor și al singurătăților.

Făcând abstracție de credința sa politică șirele noastre sboară la scriitorul marilor neliniști, la cel mai mare povestitor al literaturii rusești. De mic a fost frapat de durerea ce apasă pe umărul omului. De aceea literatura i-a fost singura prietenă. Exilul din 1905 i-a purtat pasul prin întreagă lumea de-a lungul drumurilor frânte în așteptări.

Făcea parte dintre oamenii mizeriei trupești dar al deplinei independențe sufletești. Munca mai vitregă decât cu oricare alt om nu i-a dat după cum însuși spunea decât o viață simplă și mizerabilă, deși acestui crez i-a dedicat tot sufletul cât și scrisul său cu slovă de sânge și lumină.

Chiar și în palatul de pe coastele Crimei dăruit de guvernul Rus ca să-și astâmpere bătrânețele, Gorki a rămas același.

„Mă doare povara anilor ce m'a aruncat ca pe o jucărie stricată între aceste ziduri" spunea unui ziarist ce-i făcuse vizita.

Era un om de care lumea fugea, ca și el însuși.

A implinit în literatură un gol care îl aștepta cu filele albe, dar cărțile lui au văzut lumina tiparului mai mult în străinătate.

Era oare prea mică Rusia pentru sirile acestui suflet chinuit?...

În literatura a intrat cu o culegere de povestiri căreia i-a urmat scrierile sale cu caracter autobiografic ca: „Prima dragoste”, „Amintiri din viața mea literară” și în deosebi „Azilul de noapte” și „Copilăria mea” în care lacrima se revarsă din plin ca un prinos binecuvântător pe marginea cupei numită viață.

Dintre celelalte opere ale sale amintim: „Vagabonzii”, „Marea”, „Stepa” și două piese de teatru „Burghezul”, etc.

În ultimul timp se spune că Gorki lucra la un roman care s'ar fi tradus în graiul nostru, „Viața unui mizerabil”.

Purta o rază acest scriitor din cerul mohorât al lui Knut Hansun, întrebare din lumea întrebărilor lui Tolstoi, o strofă grea, din cântecul sufletului uman.

Opera sa se distinge prin intensitatea viziunii cât și prin vigoarea realismului, limpeziți și culese din viața proletară de o inspirație revoluționară.

Deaceea pribegia nu l-a speriat, deaceea durerile nu l-au cruțat și poate tot deaceea o lacrimă de azi cât și un freamăt de răs, nu pot turbura împărăția păcii sale.

George Todoran

Situația „Cassa” revista „Freemătul Școlii” pe data de 1 Iulie 1936.

VENITURI:	CHELTUELI:
1. Fond inițial subscris de membrii fondatori lei 15.100	Nr. 1 al revistei Nov. 1935 lei 6330
2. Abonamente — — — „ 52.320	Nr. 2 „ „ Dec. 1935 „ 6474
	Nr. 1 „ „ Ian. 1936 „ 8130
	Nr. 2 „ „ Febr. 936 „ 7892
	Nr. 3-4 al r. Mart.-Apr. 936 lei 13259
	Nr. 5 al revistei Maiu 936 lei 8917
	Diverse: clișee, timbre, poștale, etc. — — — lei 4737
Total lei 67.420	Total lei 55.739

Venituri Lei 67.420

Cheltueli „ 55.739

Rest cassa Lei 11.681 la data de 1 Iulie 1936, din care sumă se va achita și Nr. prezent.

Președinte:
Vasile Chintoanu.

Administrator:
Damian Popescu.

VIZITAȚI LIBRĂRIA

„REMUS
CIOFLEC“

CLUJ, PIAȚA UNIRII No. 8

Cel mai mare depozit de
Manuale didactice, rechisite
și imprimate școlare din

BCU Cluj / Central University Library Cluj Ardeal.

**Rabat special pentru Cooperative
și Comitete școlare.**

In depozitul librăriei se gă-
sesc toate noutățile literare
și științifice, atât cele ro-
mânești cât și cele străine.

Pe luna de vacanță — August — revista nu apare

S U M A R U L :

- V. Chintoanu* Vacanța.
Teodor Arcan Măsurarea inteligenței la adulți.
I. Cădariu Cum trebuie înțeles „activismul“ în școală.
Andrei Ciobanul Despre oboseală.
S. Gânduri frânte — versuri —
Marcella Arcan Raza de soare — versuri —
I. Gh. Severeanu Isabel — schiță —
George Todoran Poeme: Popas, Rânduri de vară.
 ” ” O acțiune și un crez.
n. O pagină frumoasă de activitate școlară.

CĂRȚI.

Ion Moldoveanu (C. Noica: Despre Mathesis sau bucuriile simple), George Todoranu (Dragoș Protopopescu: Fortul 13; Ion Pillat: Poeme într'un vers; † Maxim Gorki).

Bilanțul despre veniturile și cheltuelile revistei „Freamătul școlaei“.